

SECVENȚE DE MITOLOGIE JAPONEZĂ

CRISTINA PLOSCĂ

Dacă te întreabă cineva

Ce e în inima lui Yamato

Răspunde-i:

Floarea cireșului sălbatic

Înmiresmată în soarele dimineții.

Motoori Norinaga

(1730-1801)

CRISTINA PLOSCA

Japonia se află la capătul lumii. Prin insula Yeso, ea se înfundă în singurătatea Nordului. Spre est, unde sunt cele mai bune porturi, ea dă spre golul fantastic al Pacificului. Spre vest și sud, mări pe jumătate primitive, acoperite adeseori cu ceață, se îngustează un moment la nivelul Coreii și insulei meridionale Kiushu.

Arhipelagul japonez a fost adesea comparat cu insulele britanice dar acestea¹ sunt sudate de continentul european apropiat. Japonia este mai izolată decât ele. Pentru a rupe această izolare, Japonia a trebuit adesea să vrea acest lucru, în mod explicit. Un istoric japonez afirmă: "Tot ce pare a fi esențialmente japonez în civilizația noastră a venit din afară."

Țara grădinilor miniaturale, a ceremoniilor ceaiului, a cireșilor în floare chiar și religia buddhistă, transmisă prin intermediul Chinei, a fost refabricată în stil japonez. Versiunea niponă a buddhismului este mult mai îndepărtată de surse decât cea chineză. Pornind din ținuturile ainilor și de la vechea regiune Yamato, prima eboșă a Imperiului Japoniei, este legat de originile legendare ale dinastiei imperiale japoneze provenită din divinitatea solară Amaterasu, potrivit unei tradiții religioase vii celebrate încă din templele shintoiste până la înfrângerea din 1945 când sub presiunea ocupantului american, împăratul a recunoscut atunci oficial că nu este de origine sacră.²

Japonia ca și Grecia se ivește dintr-un trecut fabulos. Legende venite din adâncul timpurilor populează cu personaje fantastice ceturile dese ce învâluie pădurile, povârnișurile vulcanilor nedomoliți de scurgerea timpului și spuma mării. Credințele și superstițiile au pierdut mult din puterea și vraja lor de altădată, dar mai păstrează totuși ceva din străvechiul mister, de exemplu nenumărații și pitoreștii prezicători care, după căderea nopții, ascunși în unghere întunecate unde pâlpâie o lumină, dezvăluie și azi tainele viitorului, în centrul orașului Tokio. Toate divinitățile naturale (kami) pot oferi celor ce știu să le interpreteze, semne profetice (zencho): o întâmplare neprevăzută, survenind în prima zi a anului, sau la începutul zilei, vestește cum vor fi lunile sau ceasurile viitoare. Omul poate pune în evidență semnele revelatoare, făcând apel la divinație (bokusen sau uranai). În antichitate erau folosite ca și în China, oase oraculare fiind interpretată semnificația crăpăturilor de pe oasele de cerb sau de pe carapacea broaștelor țestoase, după ce fuseseră supuse acțiunii focului. Acum în contemporaneitate temple și sanctuare vând și azi mici buletine conținând mesajele zeilor (omikuji). Soarta unui individ este determinată de numele pe care-l poartă: de aceea se practică încă ghicitul onomastic (seimei-handan). Aceste străvechi procedee locale nu exclud practicile străine - cititul viitorului în cărți, fiind des răspândit în zilele noastre³.

Ca să rezști puterilor malefice, te poți folosi de exorcisme (majinai) care, vor asigura o recoltă bogată sau vor alunga molima. Cifrele posedă o importantă valoare magică. Cifra 1000 este cu deosebire fastă; ca și 8 care în grafia chineză, unde apare alcătuită din două linii divergente, evocă ideea de expansiune. Ca și în China, numerele impare conțin elemente benefice care lipsesc din numerele pare, fiind preferate cifrele 7 și 9.

Visele, ca în toate civilizațiile, capătă valoare premonitoare vorbindu-se de „zeul pernei” (makura-gami) care după căderea nopții îi șoptește bietului muritor neașteptate revelații. Anumitor animale ca vulpea și șarpele, li s-au atribuit puteri supranaturale, putând fi mesagerii unui zeu, chiar zeul însuși, ce luase formă animală spre a intra mai ușor în contact cu lumea terestră. Pisica și nevăstuica posedau conform tradiției, puterea de a-și impune spiritul malefic asupra unor ființe omenești⁴.

Mișcarea astrilor și alcătuirea calendarului au format obiectul unei atenții particulare conformă cu teoriile cosmogonice, astrologice și matematice elaborate în China. 12 animale, reprezentând cele 12 semne ale zodiacului, desemnează anii, zilele, orele în funcție de poziția astrilor și în legătură cu 5 elemente ale creației: apa, focul, lemnul, metalul. Poziția stelelor este cercetată pentru căsătorie (hoshi mawari) și compatibilităților astrologice (aisho)⁵.

Legende și diverse culte încearcă să dea un răspuns misterelor de nepătruns ale naturii: ploaia binefăcătoare, izvoarele răcoroase, puțurile cu ape liniștite, posedă fiecare un spirit al lor ca și râurile, marea, vântul, tunetul. În schimb stelele, a căror influență este mult luată în seamă nu inspiră decât legende scurte și puține, acest popor nu a fost cucerit de geometria poetică a cerului astral. Legenda Bouarului și a Țesătoarei, ivită în China, a cunoscut în Japonia răspândirea tenace a frumoaselor și tristelor povești de dragoste: despărțite prin Calea Laptelui, steaua Bouarului și cea a Țesătoarei, nu se întâlnesc decât odată pe an, în a șaptea zi a lunii a șaptea, când toate frunzele de arțar sau toate coțofenele se adună laolaltă

pentru a alcătui un pod ceresc. Doar atunci Țesătoarea poate să-și întâlnească iubitul.

Genealogiile divine și imperiale reprezintă adevăratul fundament și esența învățăturii shinto. O culegere de întâmplări din vechime, Kojiki și o cronică de vechi mituri naționale, Nihonshoki (Nihongi) din secolul al VIII-lea cuprind ciclul complet al acestor povestiri. Au alcătuit un tot coerent doar în epoca Edo, sub influența școlii Mitogaku și a curentelor patriotice care s-au străduit să resusciteze cultura vechii Japonii și să reînvie figurile uitate ale împăraților de odinioară.

Subiectul central al mitologiei este cel al creării pământului japonez de către zei. Versiunile diferite se elaborează în jurul a două teme principale: activitatea zeului Ame no minaka-nushi și evocarea haosului inițial. Mitologia japoneză fiind printre puținele de pe glob care cultivă mitul creării lumii din haosul inițial. După egipteni și sumerieni la origine a fost un ocean, după chinezi o stare amorfă, iar după germani o prăpastie de gheață. Recursul la prioritatea celestă a unui zeu amintește de vechile credințe chinezești, reluate, în epoca celor 6 Dinastii (sec. III-IV), de taoism, care propunea principiul existenței unui suveran celest, întemeietor și stăpân al universului din clipa despărțirii pământului de cer. Aceste fundamente filosofice ca și noțiunea chineză de autoritate imperială - împăratul își are originea în cer, slujind drept coloană de legătură între cer și pământ, au influențat evoluția istorică și politică a statului nipon din anii domniei împărătesei Suiko (sec. VII)⁶.

Mitul cosmic al haosului inițial din care s-a ivit lumea, se regăsește și în filosofia chineză: el figurează deja în Huai nan tseu, cuprinzând speculații cosmogonice puternic impregnate de gândirea taoistă. Tema haosului este constantă în faimoasa legendă a zeiței soarelui, Amaterasu, a cărei dispariție momentană a cufundat din nou pământul în spaima întunericului dintâi. Este o noțiune pe care o regăsim în civilizațiile Asiei sud-estice.

Cerul și pământul s-au alcătuit atunci când din haos au urcat finele esențe și au coborât substanțele grele: pământul nu era decât un noroi inform, un pământ-apă

„Pământul care tocmai se născuse era ca o pată de ulei pe apă și plutea ca o meduză”-Kojiki. Dintr-o dată se ivi o stranie și roșie formă, din care se născură cei trei zei -coloane.

Alături de cuplurile cer-pământ, pământ-apă apare cuplul bărbat-femeie, principiul masculin-principiul feminin, din unirea și echilibrul cărora se naște întreaga creație. Japonia și China din insulele Pacificului își întemeiază filosofia și sensibilitatea pe această viziune dualistă și ciclică a lucrurilor.

La începutul Genezei nu este „Cuvântul” ci o limbă de pământ ce plutește fericită în întuneric. Ușorul și greu se despart pentru a forma un Sus și un Jos. În acest Sus mișună o sumă de spirite divine (kami) orfane⁷. Imaginația cosmică și noțiunea de cuplu se unesc pentru a crea pe zămisitorii supremi: Izanagi (cel care invită), zeul și Izanami (cea care invită), zeița. Însărcinați de zei să stabilizeze pământul care plutește în derivă, au primit de la ei în dar o lance-hoko, astfel aflându-se pe Podul Plutitor al Cerului, cei doi Kami au cufundat în apă halebarda divină au învârtit-o în spuma mării și apoi au scos-o apoi din valuri. Picăturile de apă, care s-au prelins de pe această primă sabie japoneză, ce se vor întări și vor cădea în hăuri apărând prima insulă. Aceasta a fost Awaji „insula ceței învolburate” din Marea Interioară⁸.

Izanami și Izanagi se stabilesc aici și devin soți. Ei construiesc prima locuință: o miya, arhetipul templului shintoist. Încetul cu încetul apar insule noi și în scurt timp se conturează arhipelagul nipon. Este O-Yama shima sau Yashima, țara celor opt insule: Honshu, Shikoku, Kyushu, Hokkaido, Awaji, Oki, Tsushima și Sado. Se pare că o legendă asemănătoare scoate arhipelagul britanic tot din apele oceanului. După cum spunea Voltaire, Anglia mărginește capătul uriașului colos eurasiatic după cum Japonia îl mărginește pe celălalt. După nașterea insulelor japoneze a apărut și restul continentelor⁹.

Izanami moare, pe când da naștere focului iar din Izanagi, mai precis din ochiul stâng (în China și Japonia stânga este mai importantă decât dreapta) apare

Tensho-Daijin, zeița solară sau Amaterasu omi Kami, zeița luminii, străbună a clanului imperial și figura cea mai venerată a panteonului shinto. Tot atunci au mai apărut zeița Lunii, Tsukuyomi no Kami și zeul oceanelor și furtunilor, Susano-o Mikoto fratele lui Amaterasu. Și-au împărțit universul: prima a preluat cerul, a doua va domni peste regatul nopții iar ultimul va stăpâni apele.

În lumea kamilor, orice se naște din orice, nimic nu este ignobil. Sunt mulțimi nesfârșite de kami, cerești sau pământeni, iluștri sau moderați, puternici sau subalterni, titulari sau în partibus ai unui vulcan sau ai unui tufiș. Unii sunt bine înfiți în mitologie, alții după ce au făcut vreun serviciu mărunț, se risipesc ca fumul. Trebuie să fie suficient de mulți pentru a anima lucrurile utile sau comestibile (kami al Pieptenului, unul al Tigvei, unul al scoicii sau al Orezului), pentru a sacraliza orice față naturală, pentru a impregna fiecare buturugă, fiecare torent de pe pământul japonez, pentru a da un patron fiecărei bresle (chiar spionii au un Kami)¹⁰.

August Kami al Răspântiilor

Kami al Muntelui metalifer

al Lutului

al Măinii drepte

al Izvorului termal

al Răsadului de orez.

Lumina răspândită de Amaterasu O-mi Kami este neasemuită, căci atunci când zeița s-a retras într-o peșteră întunecată, lumea a fost cât pe ce să se prăbușească în universul dușmănos al nopții. Cuprinsă de mânie și nefericită din pricina purtării fratelui său Susano-o no Mikoto, ea s-a ascuns într-o peșteră adâncă din cer. Retragera zeiței Amaterasu amenințase existența lumii, care era cufundată în întuneric de nepătruns, în timp ce spiritele rele se răspândeau pe suprafața pământului. Zeii s-au întâlnit și au pus la cale o stratagemă, ce trebuia să o aducă pe Amaterasu. Lângă grotă au fost aduși niște cocoși, al căror cânt avea să

vestească întoarcerea zilei, a fost plantat apoi un arbore sakaki, ce vrea să devină arbore sacru. De ramuri au fost agățate bijuterii, lungi fâșii de stofă albă și o oglindă anume făcută pentru acea împrejurare. Toți zeii s-au grupat în jurul arborelui, cu excepția unuia dintre ei, care, renumit pentru vigoarea sa fizică s-a așezat lângă intrarea în peșteră. A fost chemată zeița Ama no Uzume, nu atât frumoasă cât veselă, care a început să danseze hazliu încât toți zeii izbucniră în râs. Atunci Amaterasu, curioasă fiind a întredeschis poarta peșterii și s-a oprit surprinsă de strălucirea propriei sale imagini în oglindă. Atunci zeul ce păzea peștera profită de acea clipă pentru a o trage cu totul afară. Zeul Futodama i-a spus: „Nu-ți este îngăduit să te ascunzi din nou”. Scăldată iar în lumină, lumea se întoarce la viață, iar blândețea dulce a soarelui izgoni în umbră spiritele malefice¹¹.

Din Amaterasu, așa cum am menționat, conform legendei descind împărații Japoniei. Se spune că un nepot al acesteia, Ninigi no Mikoto, având cele trei însemne ale puterii: piatra prețioasă - Zasaka no Matazama, oglinda - Yata no Kagami și sabia lui Izanagi, ar fi descins pe insula Awaji, iar un strănepot al acestuia, Iware no Mitoko, a pornit din Kyushu pe mare și a debarcat în Yamato cucerindu-l. Acum 2600 de ani strănepotul lui Amaterasu a devenit primul împărat al Japoniei în Yamato cu capitala la Kashiwara, încoronat „sumera” cel ce guvernează sub cer la 11 februarie 660 î.H. domnind 76 de ani. După moarte a primit numele postum de Jimmu Tenno, urmându-i la cârma Japoniei 125 împărați și împărătese.

Soarele a fost considerat un lucru propriu, simbol al existenței. Era al Japoniei apărând din marea care uda țărmurile imperiului. Totul a început sub împăratul Keiko în secolul I, care a abordat pe corabia sa de război drapelul alb și apoi sub împărăteasa Jingo, soția celui de-al XIV-lea împărat al Japoniei, a înființat stindardele de război. La sfârșitul secolului VI - începutul sec.VII, în ziua încoronării, împărăteasa Suiko a arborat pe Palatul Imperial un drapel pe care erau simbolizate soarele și luna, în cinstea zeilor Amaterasu și Tsukiyomi. Drapelul,

menționat de cronici, va fi menținut sub împăratul Mommu și chiar în secolul XII pe timpul rivalității celor două clanuri Minamoto și Taira. Însemnul soarelui este găsit în picturi și obiecte de artă. În secolul XIV, împăratul Go Daigo emite un decret prin care drapelul de război al țării Yamato va purta un soare roșu pe fond alb. Spre sfârșitul epocii Tokugawa, navele comerciale japoneze arborează pavilionul soarelui peste tot în apele mărilor și oceanelor. În 1890 guvernul împăratului Meiji decide ca simbolul soarelui să devină drapelul național și de atunci este arborat cu cinste.

NOTE:

¹Fernand Braudel, *Gramatica Civilizațiilor*, ed. Meridiane, București 1994, p.321

²*Ibidem*

³Vadime și Danielle Eliseeff, *Civilizație japoneză*, ed. Meridiane, bucurești 1996,
p.10

⁴*Idem*, p.11

⁵*Ibidem*.

⁶*Idem*, p.12.

⁷Nicolas Bouvier, *Cronică Japoneză*, Humanitas, 1995, p.11.

⁸Florin Vasiliu, *Pe meridianul Yamato*, Ed Sport-turism, 1982, p.33.

⁹Nicolas Bouvier, *Cronică Japoneză*, Humanitas, 1995, p.12.

¹⁰*Ibidem*

¹¹Vadime și Danielle Eliseeff, *Civilizație japoneză*, ed. Meridiane, București 1996,
p.16

ABSTRACT

The Japanese Islands were compared to British Islands but those ones are linked by the Europe. The Japanese Islands are more isolated than these.

Japan like Greek is showing oneself from the mythical past. The legends come from the ancient past populated with odd characters. The forests, the slopes, the sea and the volcanoes are wrapped in fog.

The imperial and celestial genealogies signified the essence of Shinto doctrine. Kojiki is the chronicle of ancient times and Nihonshoki, from VIII-th century, covered the complete series of these stories. The subject of the mythology is the creation of Japanese land by the gods.

The myth of initial chaos in the world is recognized in Chinese philosophy. The chaos theme is the constant in the legend of goddess of the Sun- Amaterasu. According to the legend, the Imperial family of Japan descends from her.